

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Ole Christian Skogstad,

Uttalelse - Søknad om konsesjon for tiltak i vassdrag - Narvik - Omlegging av Storbøtnelva/Storsteinshola- Kjøpsvik

Statsforvalteren viser til oversendelse datert 15.06.26 vedlagt søknad om konsesjon for omlegging av Storbøtnelva/Storsteinshola, samt e-post om utsatt frist.

Kort om tiltaket

I forbindelse med behov for økt råstofftilgang til klinker- og sementproduksjonen i Kjøpsvik planlegger Heidelberg Materials Sement Norge AS utvidelse av kalksteinsbruddet i Åsen- Litlbotn (Lillebotn). Utvidelsen av dagbruddet skjer mot vest, og kommer i berøring med Storbøtnelva. For at det ikke skal komme vann i bruddet søkes det i henhold til vannressursloven § 8 om å legge om Storbøtnelva fra punktet Storbøtnelva møter bekk fra Likollen og helt ned til «Dammen». Ny vannvei vil bestå av gravd/sprengt kanal, samt rørfremføringer langs enkelte strekninger av elva.

Statsforvalterens vurdering

Det aktuelle arealet, inkludert nedre deler av Storbøtnelva, er avsatt til råstoffutvinningsformål i overordnet arealplan av 05.12.19. Det foreligger imidlertid ingen reguleringsplan hvor avveininger av ulike hensyn, herunder avklaringer av eventuelle konflikter, klargjøring av arealer for uttak og deponi, samt vurderinger av vern av viktige natur- og friluftslivsområder, er gjennomført på et mer detaljert nivå.

Friluftsliv

Området Dammen og videre til Kjøpsvikvatnet, Stortinden og Storbøtn utgjør et svært viktig friluftslivsområde. Dette området kan ansees som markaområdet for Kjøpsviks befolkning. Ved Dammen er det etablert lysløypetrassé, skytterhus m/skytterbane, badeplass, gapahuk mv. Skiløypetrasséens indre del ligger ca. 125 fra berørt elvestrekning. Kjøreveien fra tettbebyggelsen forbi Dammen og videre turvei nordover langs Storbøtnelva til skihytta og Storbøtnvatnet er et mye benyttet nærturterreng. Storbøtnelva er et viktige element i opplevelsen av rekreasjonsområdet, men hvor viktigheten av denne må ansees å være størst oppstrøms vannverket. Både elvas visuelle og auditive karakter er på deler av den berørte strekningen allerede forringet gjennom utført kanalisering. Videre er den allerede gjennomførte utvidelsen av dagbruddet mot vest, og tilhørende inngrep, med på å forringe denne delen av friluftslivsområdet. Selv om det her aktuelle området ikke er den mest sentrale og benyttede delen av Dammenområdet, vil omlegging av elva og fraføring av

vann fra dolinen like fullt redusere kvaliteten av friluftslivsområdet og opplevelsesverdien i en viss grad.

Naturmiljø

Berggrunnen består av kvarts og glimmerskifer helt øverst i tiltaksområdet, og med svært kalkrik grunn (kalkspatmarmor) lenger nedstrøms. Den kalkrike berggrunnen danner, i tillegg til driftsgrunnlag for sementfabrikken i Kjøpsvik, grunnlag for rik og kalkkrevende vegetasjon og naturtyper. Det aktuelle området er imidlertid dårlig kartlagt med tanke på naturtyper og vegetasjon. Registreringer i henhold til håndbok 13 i 2015 viser dog en del kalkbetingede naturtyper i omkringliggende områder, og da nærmere bestemt kalkskogforekomster ved Kikvikholtan og Pæsa. Det er videre gjort registreringer av karplanter knyttet til baserik grunn ved Dammen og skytterhuset/-banen. Blant annet er nebbstarr (NT), klubbestarr, gulstarr, brudespore, reinrose (NT), jåblom, fuglereir, og legeveronika funnet her. Marisko (VU) er fra eldre registreringer også kjent forekommende i området.

Kjøpsvik er et utpreget karstområde preget av underjordiske dreneringssystemer med doliner og grotter. Det er svært store geomorfologiske og paleontologiske verdier knyttet til grottene her. Kjøpsvikområdet har komplekse grunnvannssystemer med stor variasjon i hydraulisk ledningsevne. Nedløpsdolina (Kuholla) er en stor karstlandform og en integrert del av grottesystemet Storsteinshola. Sporingsforsøk i Storbotnelva ved nedløpet i Kuholla på 1990-tallet ga utslag både i Hestneskilda, men også i en kilde i Kikvika, og bekrefter en hydrologisk forbindelse gjennom Storsteinshola til Hestneskilda.

Utvidelsen av bruddet vil medføre at Storbotnelva blir avskåret og vannet vil renne inn i dagbruddet med mindre dette ledes forbi uttaksområdet. Videre vil selve masseuttaket medføre at ca. 50 meter av grottegangen fra innløpet i Kuholla blir berørt og gå tapt som følge av den planlagt bruddutvidelsen. Omlegging av Storbotnelva via en utsprengt kanal og rør, samt fjerning av det naturlige elveleiet, underjordiske løp og kantsonen rundt denne er svært uheldig. Spesielt vil tørrleggingen av nedløpsdolina i Kuholla påvirke en aktiv del av et underjordisk hydrologisk system. Det underjordiske løpet fra Kuholla og dreneringer herfra vil bli vesentlig forringet. Overføring av vann til Dammen og overløp ned til Hestneskilda vil redusere vannføringen gjennom grottesystemet. Endring i hydrologien, herunder matingen av grotter, vil igjen kunne påvirke prosessene i dette systemet. Usikkerhet knyttet til systemets hydrogeologi, gjør det vanskelig å fastslå tiltakets virkning og konsekvens. Dette gjelder spesielt for den indirekte virkningen på den vannfylte delen av grotta, grunnvannslommen (akviferen) og tørrleggingsgraden av vannlåsene, samt virkninger for potensielle mindre passasjer og vannveier som pr. i dag ikke er kartlagt. Utilstrekkelige hydrologiske undersøkelser i dette tilfellet vil medføre at føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven (nml) § 9 komme til anvendelse med tyngde.

I utgangspunktet er vassdragsnaturen, herunder underjordisk løp/dreneringskanaler, doliner og selve grotteforekomsten, i dette tilfellet av en slik verdi at denne burde skjermes mot inngrep og forringelse. Grottesystemets nasjonale verdi vil måtte vektes mot de store samfunnsinteresser som er knyttet til råstofftilgang for sementindustrien. Denne vektingen vil måtte gjøres i lys av bærekraftperspektiv. Gjennom Bernkonvensjonen er det identifisert naturtyper som Norge er særskilt forpliktet til å ivareta, eksempel grotter. Ifølge Meld. St. 35 (2023–2024), som følger opp globale mål vedtatt gjennom Naturavtalen, er det et mål at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030.

I henhold til vannressursloven § 25 kan konsesjon bare gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger de samlede skader og ulemper av tiltaket for allmenne og private interesser, både i vassdraget og i nedbørsfeltet. Bestemmelsen må ansees som et minstekrav, og forutsetter en bred helhetsvurdering. Lovens formålsbestemmelse og hensynet til berørte interesser i vassdraget eller nedbørsfeltet legger imidlertid en viss begrensning i den frie skjønnsutøvelse. Brekken et al. (2001) påpeker utover dette at det er *«klart at det ikke kan gis konsesjon dersom vassdragsmyndigheten finner at fordelene ikke overstiger skader og ulemper for de interesser som skal ivaretas»*. Uttak av kalkholdig berggrunn til sementindustrien vil nødvendigvis måtte foregå i områder der sannsynligheten for karstgrotter er stor. For vurdering av ulempene for grottesystemet i det her aktuelle tilfellet vil det ikke være tilstrekkelig å kun vise til det direkte arealbeslaget på ca. 4 %, slik det fremheves i søknaden. Her vil den indirekte virkningen som følge av vesentlige endringer i de abiotiske forholdene i den aktive delen av grottesystemet være vel så definerende.

Alternativvurdering

Dersom NVE kommer fram til at konsesjon kan gis i omsøkte tilfellet, anbefaler vi at det vurderes oppstilt vilkår om avbøtende tiltak i form av valg av driftsmetoder, teknikk og lokalisering som begrenser skader på naturmangfoldet, jf. nml § 12. Dette ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, som gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter Statsforvalteren vurdering burde det i større grad vært sett på muligheten for og valgt avbøtende eller kompenserende tiltak som begrenser virkningene for det her aktuelle geostedet. Dersom opprettholdelse av opprinnelig nedløpsdoline og underjordisk løp ikke er forenlig med nødvendig utvidelse av bruddet og drift av sementfabrikken, burde vanntilførsel til Storsteinholasystemet via en kunstig doline (borehull) vært vurdert mer inngående og valgt som kompenserende tiltak i tilfellet dette bidrar til å opprettholde vannføringen og -husholdningen i grottesystemet.

Dersom det ikke er aktuelt å oppstille vilkår om tilbakeføring av vann til grottesystemet, eller at det som tillegg også må tilrettelegges for vannvei på den siste del av omleggingsstrekningen inn mot Dammen, bør denne utformes på en slik måte at den inngår som en naturlig og fungerende del av våtmarkssystemet. Her må man se på muligheten for at elva kan meandrer og tilføre fuktighet til våtmarksområdet. I denne sammenheng vil det være naturlig å se på strukturer som allerede finnes innenfor våtmarka.

Med hilsen

Tore Vatne (e.f.)
seksjonsleder

Ole Christian Skogstad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Narvik kommune
Nordland fylkeskommune